

Aliona BIVOL,

doctor în psihologie, conferențiar universitar

al Catedrei „Științe Manageriale și Socioumane” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE PSIHOCOMPORTAMENTALE ALE SEPARATIȘTILOR

Sumar

Separatismul are ca motivație intrinsecă prin interpretarea subiectivă a realității, care diferă de percepțiile societăților cu care se confruntă separatiștii sau care reprezintă motivul frustrării și angoasei lor. Separatismul are ca substrat psihologic înglobat în psihicul ascuns al omului. Voința de a domina și de a supune o comunitate pentru a simți puterea reprezintă caracteristica fundamentală a separatismului. Psihocomportamentul separatistului denotă o tangență cu cel al psihopatului. Psihologia separatistului, teroristului și psihopatului au foarte multe aspecte comune. Emoțiile separatistului: furie, frustrare, încredere în sine. Psihocomportamentul separatistului: egocentrism, comportament manipulator, comportament dublu.

Cuvinte cheie: separatist, psihopat, egocentrism, dominare, furie, manipulare, propagandă, supunere, critică.

Summary

The separatism has an intrinsic motivation through perceiving subjectively the reality, that differs from society's perception with which the separatist dealt, so that represents the reason of their frustration and anxiety. The separatism has a psychological base that lies within the hidden psyche of a human. The desire to control and rule a whole community, to feel the power, represents the fundamental characteristic of the separatism. Psychological behavior of separatist is the same as that of psychopath. The separatist', terrorist', psychopath' psychology has a lot in common. The separatist feelings are such as: anger, frustration, self-confidence. The psychological behaviour of the separatist is the following: self-centredness, desire to manipulate, personality disorder.

Keywords: separatist, psychopath, self-centredness, dominance, anger, manipulation, propaganda, obedience, criticism.

Personalitatea se formează în cadrul contextului sociocultural, la ale cărui norme și valori va continua să se raporteze pe parcursul întregii sale vieți. Fiind forța unică generatoare și modificatoare de valori, științe, norme, personalitatea prin integritatea ei le respectă și implementează. Această strategie este temelia dezvoltării personalității ca valoare socială. Personalitatea deține valori individuale, importante pentru sine și valori sociale, care le proiectează asupra societății. Din păcate, unele valori sunt modificate la influența psihosocială a unui grup de persoane cu intenții distructive. Dictând unele noi valori, reguli, comportamente comunității se instaurează o nouă orânduire socială, care vine în contradicție cu tradițiile, dorințele, cultura, dreptul de a trăi într-un stat liber și independent.

Sociologul A. Petre menționează că omul este valoarea supremă indiferent de comunitate. Afirmatia este mult mai actuală ca niciodată pentru Republica Moldova, omul devenind o valoare națională. Ideea este confirmată prin impactul migrației cetățenilor peste hotarele țării, scăderii natalității și îmbătrânirii popu-

lației, instaurarea regimului separatist în regiunea transnistreană. Prin comportamentul separatist impus, valoarea Omul se transformă în nonvaloare, deoarece pentru separatiști valori sunt propriile interese, dorințe, necesități, legi.

Scopul studiului. Analiza psihocomportamentului separatiștilor, profilului psihologic și impactul asupra populației.

Metodele de cercetare. A fost aplicat diferențiat raționamentul inductiv și raționamentul deductiv al literaturii din domeniu și compararea aspectelor psihologice ale separatiștilor cu diferite tipuri de personalitate. Raționamentele au pornit de la premisele care reprezentau adevăruri nedemonstrate. În procesul de cercetare științifică au mai fost implementate două metode inseparabile și contradictorii, dar în strânsă intercondiționare: analiza și sinteza. Inducția și deducția au avut o aplicabilitate extrem de largă în construirea investigației științifice.

Analiza și rezultatele cercetării. Acceptarea unor regimuri vine din profilul psihologic al omului român, menționează M. Ralea. Din analiza profilului psihologic al românului ca entitate distinctă și „adaptabilă”, găsim un caracter al românului destul de permisiv, dacă nu chiar impasibil, atunci pașnic, ce acceptă și se adaptează situației. M. Ralea găsește că românul preferă întotdeauna spiritul tranzacțional. Românul e prin excelență bun și într-o măsură tolerant, fiindcă e sceptic. „Românul nostru e chiar mai mult decât atât: e eminent bun și într-o măsură e și tolerant. Aceasta îi permite să se acomodeze la schimbarea împrejurărilor, îi aduce acea suplețe pe care n-o cunosc popoarele meridionale, pline de ură și de invidie.”

Aceste caracteristici psihologice sunt folosite de către separatiști în impunerea propriului regim. În opinia lui I. Rurac [2002] separatismul se folosește de o slăbiciune a statului, de greșelile politice externe și interne prin ignorarea legilor etnopsihologice și istorice ale statului. Separatismul are ca substrat psihologic înglobat în psihicul ascuns al omului. Voința de a domina și de a supune o comunitate pentru a simți puterea reprezintă caracteristica fundamentală a separatismului. Existența separatismului are ca motivație intrinsecă interpretarea subiectivă a realității, care diferă de percepțiile guvernelor și societăților cu care se confruntă separatiștii sau care reprezintă motivul frustrării și angoasei lor. Una din dimensiunile existențiale ale separatiștilor și, implicit, ale teroriștilor, constă în obsesia acestora de a convinge opinia publică vizată, grupul social țintă, să privească lumea așa cum o privesc ei, potrivit propriului standard de legitimare politico-socială.

Mecanismul de dominare este adânc mascat în justificări verbale. Acțiunile de separatism sunt argumentate de către autorități ca fiind situații eminent bun care ar fi de folos unor regiuni deoarece sunt într-un disconfort psihoetic, care generează o situație dramatică. În multe cazuri motivația separatismului este aceeași: impunerea culturii, limbii vorbite, noilor valori pentru a modifica o orânduire deja construită și a domina.

Байрамов И. [2011] scrie că din punct de vedere psihosocial separatismul este o structură minoritară care dorește cu orice preț să-și creeze propriul stat. O altă abordare psihosocială a separatismului este o consecință a luptei radicale pentru controlul etnic pe o anumită parte a teritoriului. Din această perspectivă separatismul este o reacție a unui grup la includerea lui în organizația deja stan-

dardizată, o reacție de frică a pierderii culturii etnice proprii.

Percepția deformată a concepției despre lumea înconjurătoare descrie personalitatea separatistului. Ea se dezvoltă la influența a mai multor factori. Unul din ei este necorespunderea între modelul ideal al lumii și al propriei persoane în realitate și al capacităților de autorealizare. Apare o disonanță cognitivă în mintea separatistului, care este generată de ideile despre sine în raport cu mediul înconjurător. Această discordanță generează o stare de tensiune, care apare ori de câte ori separatistul are în același timp două opinii (că el aplică niște reguli străine acestui teritoriu și convingerea că este benefic pentru comunitate) care nu numai că nu se susțin una pe alta, dar se exclud, ultima dominând. Aceste contradicții se transformă într-o percepție subiectivă personală și o inadecvare socială. Astfel se dezvoltă o atitudine personală „Eu sunt corect”, iar ceilalți nu corespund cerințelor sale, care servește remediul de autoapărare morală lăuntrică, ce permite îndreptățirea oricăror acțiuni distructive, umilitoare. Astfel, separatismul capătă un caracter de autorealizare, cu conotație distructivă. Cu ajutorul negării, ca mecanism psihologic de apărare, se naște o concepție imaginativă de încredere în adevărul promovat.

Prin inducerea unei mentalități postsovietice și a unor fobii asupra poporului, separatistul manipulează în mod deosebit pentru a provoca conflictele de dezmembrare și a asigura funcționalitatea regimului dictatorial. Manipularea maselor prin crearea fobiilor de foame, crizelor sociale, înfricoșarea cu introducerea unor restricții economice și promiterea unui trai luminos, oamenii devenind victime ale separatismului.

Provocarea și menținerea acestor fobii a fost posibilă de către persoane cu scopuri pur individuale, dar și cu un comportament psihopat. Datorită izolării de țara maternă, ei reușesc să-și impună propriile reguli morale, sociale poporului acaparat, situație caracteristică regimurilor totalitare. Izolarea, condiționată de situația politică (sistemul totalitar închis, actele de identitate nerecunoscute în exterior), dar și de cea economică a permis conservarea în regiunile separatiste a unor tradiții sovietice și a mentalității de tip sovietic.

Studierea profundă a psihocomportamentului separatistului denotă o tan-gență cu cel al psihopatului. În acest sens, psihologia separatistului, teroristului și psihopatului are foarte multe aspecte comune. Există astăzi în lume un separatism de natură criminală.

Psihopatul se caracterizează printr-un comportament orientat către putere, profit sau gratificație materială și, în acest context, „se centrează asupra profesiilor în care poate să își exercite puterea și controlul”, explică psihologul Andreas Hnatiuc. Pe lângă latura negativă a personalității, care înglobează trăsături precum agresivitatea, egocentrismul, impulsivitatea și incapacitatea de a respecta norme și reguli sociale, psihopatul se ascunde sub chipul unei persoane carismatice, care știe să se valorizeze în relație cu ceilalți, impunându-se prin determinare și tenacitate, adaugă Hnatiuc. Aceste comportamente nu sunt străine și separatistului.

Punctul slab al separatiștilor constă în faptul că singurul liant al grupurilor îl constituie dorința de câștig ilicit, îndeosebi a puterii. Psihicul labil cu complexe de inferioritate și tendința de a ieși în evidență, de a fi în centrul atenției reprezintă psihopatul, dar și separatistul. Caracteristica generală a acestui tip uman o con-

stiuție neacceptarea ordinii stabilite, pe care o consideră o presiune deghizată, iar stabilitatea socială ca pe o tiranie mascată. Periculozitatea acțiunilor separatiste de sorginte psihopatică rezidă și din imposibilitatea purtării de tratative în situații de criză, deoarece a invoca normele de drept, a apela la sentimente de compasiune sau de înțelegere reprezintă tentative eșuate din start, psihopații având scări și ierarhii valorice complet diferite de cele general acceptate [2].

Psihopatul separatist se manifestă prin acțiuni subtile, însă directe asupra poporului. Separatistul nu are nici o empatie față de cetățean și, ca urmare, el nu este nici cu adevărat umani, nici nu trăiește cu adevărat emoțiile celorlalți și pe ale sale. Dacă lipsește empatia, atunci lipsește și exprimarea emoțională. Nici un separatist nu poate simți remușcări față de ceea ce face, produce și nici nu poate înțelege că ceea ce face el poate fi dureros pentru alții.

Separatiștii înțeleg atunci când oamenii sunt supărați pe ei pentru comportamentul lor și în ultimă instanță, ca o armă, ei pot pretinde că le pare rău, dar spre deosebire de majoritatea oamenilor ei nu sunt deloc deranjați de sentimente de vinovăție. Separatiștii conștientizează că oamenii nu sunt de acord cu comportamentul lor, impunerile sociale ale lor, însă continuă să le promoveze, fără remușcări. Emoția puternică, remușcarea produc tulburări în cel care o simte, turbulențe care duc de multe ori la comportamente autodestructive sau de auto-învinuire. Psihopatul poate pretinde că are remușcări, dar comportamentul său real nu se schimbă, nu produce autoînvinuire, el merge în continuare cu ideile sale, legile sociale, cu constrângerile sociale asupra populației, el nu are ”probleme de somn noaptea”, comportament specific și separatiștilor.

În ciuda faptului ca sunt superficiali, frivoli, găunoși, psihopații nu au nici un fel de probleme de stimă de sine. Psihopații, precum și separatiștii, trăiesc într-o falsă viziune asupra lumii în care aceștia se consideră la propriu și la figurat Zei. Adesea văzuți ca fiind megalomani, grandomani, ei au în mod egal un sentiment la fel de exagerat de a avea drepturi și beneficii.

Psihopații precum și separatiștii prezintă un autocontrol excelent pentru că ei se zbat să se comporte adecvat. Această caracteristică poate fi înșelătoare. Lipsa de autocontrol intră în joc atunci când megalomania lor îi face să se comporte și să acționeze exact așa cum le place.

Separatiștii trăiesc în detrimentul restului oamenilor. Ei sunt în realitate niște paraziți. Arma lor numărul unu sunt minciunile. Minciunile unesc viziunea lor despre ei, universul lor privat, interior și le hrănesc nevoia de a trăi parazită pe spinarea societății. Fără empatie, fără rușine și fără remușcare ei sunt liberi să mintă oricât de des și în mod scandalos de câte ori le convine. Oamenii normali ar avea muștrări de conștiință, ar transpira sau ar tremura dacă ar îndrăzni să tragă de adevăr într-un mod similar. Dar pentru separatist a minți e la fel de natural ca și respirația.

Lipsa lor de empatie generează vandalism, umilire a poporului, distrugerea mediului, încălcări de coduri, valori, conducere în interes personal, puncte de vedere morale neadecvate [3].

Își găsește satisfacția un separatist doar înșelând, manipulând și controlându-i pe alții. O persoană care poate mima respectul sau politețea, dar care îi

tratează pe ceilalți cu un dispreț profund, ca pe niște obiecte bune doar de folosit temporar pentru plăcerea și satisfacția proprie. O persoană afectată iremediabil de egoism în forma cea mai pură.

Separatistul ca personalitate criminală poate fi descris și printr-un egocentrism pronunțat, semnificând tendința individului de a raporta totul la el însuși, el și numai el se află în centrul tuturor lucrurilor și situațiilor. Atunci când nu-și realizează scopurile propuse, devine invidios și susceptibil, dominator și chiar despot. Egocentricul nu este capabil să vadă dincolo de propriile dorințe, scopuri, interese. Este un individ incapabil să recunoască superioritatea și succesele celorlalți, se crede permanent persecutat, consideră că are întotdeauna și în toate situațiile dreptate. Își minimizează defectele și insuccesele, își maximizează calitățile și succesele, iar atunci când greșește în loc să-și reconsidere poziția, atacă virulent [9].

Scott și Ken Blanchard semnalau că egocentrismul este o combinație fatală între un fals sentiment de mândrie și neîncredere în sine, ambele produse ale unui Ego supradimensionat, care dă o imagine de sine deformată. Indivizii se cred "centrul universului" și încep să pună statutul personal, propria agendă, precum și propria satisfacție mai presus de ale celor pe care îi afectează direct cu gândurile și acțiunile lor.

Ce emoții simte un separatist? Este o întrebare care trebuie studiată mai amănunțit, dar dacă le comparăm cu ale psihopatului, atunci se observă o asemuire.

Separatistul simte exaltare sau bucurie ori de câte ori își realizează planul sau păcălește pe cineva. Bucuria și fericirea lui festivă apar când a reușit să păcălească un popor, un sistem de justiție și mai ales când victimele lui suferă.

Psihopații separatiști au un nivel scăzut de control al impulsurilor și de aceea se înfurie mult mai repede decât oamenii normali. Manifestările de furie ale lor sunt reci, bruște, scurte și fără obiect. În general, nu ai cum să știi ce anume declanșează accesele de furie, deoarece această emoție, șarmul lui, servesc la a-i controla pe cei din jurul lui. Un psihopat poate răbufni pentru un lucru minor dar poate rămâne complet neafectat de chestiuni mult mai serioase. Manifestările de furie reprezintă o altă modalitate prin care separatistul demonstrează că el este cel care face jocurile. Știe că face rău altora și, mai mult, îi face plăcere.

O emoție legată de manifestările lor de furie dar nu neapărat direcționată împotriva cuiva anume, ci împotriva unui obstacol sau a unei situații este frustrarea. Un separatist se poate simți frustrat, de exemplu, când poporul supus încearcă să-și anunțe pasul sau nu se conformează noului regim. Frustrarea poate genera reacții necontrolate care se răsfrâng asupra modului de trai al poporului prin înrăutățirea intenționată a calității vieții. De asemenea, este posibil ca el să creadă că furia lui ar putea să genereze mari nemulțumiri în interiorul societății și ar putea rupe această orânduire prin nesupunere, greve, nerespectarea regulilor instituite, ceea ce îl face să fie uneori generos cu intenții fixe de subjugare completă. În astfel de situații, poate simți frustrare față de situația însăși de obstacole pe care poporul le creează. Separatiștii, în general, experimentează frustrarea ori de câte ori se confruntă cu obstacole impersonale apărute între ei și scopurile sau țintele lor prezente. Dar asta este și ceea ce îi mobilizează cu și mai multă încăpățănare spre un anumit demers.

Așa cum am văzut până acum, separatiștii nu creează legături emoționale cu ceilalți, ci doar raporturi de dominare. Când cei controlați de separatiști critică acțiunile sau rup legătura, uneori e posibil să simtă furie. Dar reacția lor imediată e, cel mai probabil, surprinderea sau consternarea. Separatiștii nu pot accepta ideea că acțiunile lor distructive, pe care le consideră justificate și potrivite, pot determina o ființă umană total subjugată de ei să respingă acest comportament și chiar pe ei. Chiar și atunci când înșală, mint, folosesc, manipulează sau îi izolează pe alții, ei nu consideră că trebuie să suporte consecințele faptelor lor. În plus, psihopații precum și separatiștii apreciază că acțiunile lor nefaste sunt spre binele suprem al victimelor lor [1].

Propaganda, folosită în mod excesiv de liderii separatiști, precum și impunerea forțată a unui mod de trai impropriu poporului, conform normelor și regulilor străine poporului conduce spre ideea de regim totalitar, ceea ce prezintă un pericol mare atunci când servește unor interese personale prin manipularea oamenilor cu un conținut fals. Peroanele separatiste manifestă prin aceasta un comportament criminal cu cult de personalitate fals indus.

Separatiștii implementează câteva mecanisme psihologice, pe lângă propagandă, pentru a se menține la putere. Forța și amenințarea reprezintă modul cel mai primitiv de manifestare a puterii, având o motivație internă (intoleranța și dominarea în fața dorinței altuia) sau externă (pericol).

Prin autoritate și supunere folosesc datoria, interdicția, morala și culpabilizarea ca parteneri obligatorii și se impun prin gratificare și încurajare sau, dimpotrivă, prin inhibare (pedeapsă, sancțiune).

Critica și contestarea poporului conduc la insecurizarea și la slăbirea forței comunității, având ca rezultat „paralizarea” celuilalt, inducerea sentimentului de neputință și, în final, preluarea puterii. Cel ale cărui decizii sau acțiuni sunt contestate (comunitatea, regiunea) devine din ce în ce mai puțin încrezător în capacitățile sale, îndrăznește tot mai puțin, până ajunge să se identifice cu ceea ce i se reproșează, încalcă, și să recunoască puterea dominatorului ca ceva normal. Pot să afirm că în timp poporul devine victimă cu sindromul Stockolm.

Manipulările majore prin care acționează separatiștii stau la baza răspândirii diferitor curente de opinie, formează tradiții și obiceiuri, conturează mentalități, determină curente „la modă” sau chiar ample manifestări.

Revenind la manipulările deja cunoscute și clasificate, în special la cele de mare anvergură, analiza lor, adusă la cunoștința cât mai multor oameni, nu are doar menirea de a avertiza individul asupra presiunilor ce îi determină comportamentul și modul de gândire, dar poate oferi și soluții benefice în cazul unor situații de criză. Este vorba de soluții reale, care să modifice structurile și sistemele sociale astfel, încât să fie favorabile tuturor categoriilor de oameni, nu de acele rezolvări false, în interesul grupului aflat la putere, concretizate în reeducarea, pedepsirea, încarcerarea, discriminarea, excluderea sau execuția celor care nu se comportă în spiritul normelor impuse [6].

Profilul psihologic al separatistului care întrunește unele aspecte de comportament psihopatic, terorist și criminal, putem să-l descriem și prin dublu comportament. Conștient de caracterul socialmente distructiv al actului de dominare,

separatistul lucrează în taină, observă, plănuiește și execută totul ferit de ochii oamenilor, în general și ai autorităților în special. Reprezentând o dominantă puternică a personalității, duplicitatea separatistului este a doua lui natură, care nu se maschează numai în perioada în care acaparează teritoriul și impune propriul regim, valori, cultură, ci tot timpul. El joacă rolul omului corect, cinstit, al omului cu preocupări de o altă natură decât cele ale „specialității” infracționale. Acest „joc” artificial îi denaturează actele și faptele cotidiene, făcându-l ușor depistabil pentru un bun observator. Necesitatea tănuirii adevăratelor intenții ale separatistului prin manipulare, impunere, propagandă îi formează infractorului deprinderi care îl izolează tot mai mult de societate, de aspectul normal al vieții reale.

Referințe bibliografice

1. Claudia Moscovici, Trăirile psihopatului: ce simte el?, <http://www.catchy.ro/trairile-psihopatului-ce-simte-el/75541>
2. Albu Cristina, Arma psihologică între limite și performanțe, București: Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2008.
3. Caracteristici cheie ale Psihopaților <http://sempersuigeneris.blogspot.md/2012/02/caracteristici-cheie-ale-psihopatilor.html>
4. Rurac I., Separatismul și impactul lui asupra procesului de edificare a statalității în Republica Moldova, Chișinău, 2002.
5. Ralea M., Fenomenul românesc, București, 1997.
6. Ficeac B., Tehnici de manipulare, București, 1997.
7. Andreas Hniatiuc, <http://www.lapsiholog.com/profesiile-care-atrag-angajati-cu-profil-de-psihopati.html>
8. Scott și Ken Blanchard <https://www.cariereonline.ro/inspiratie/editorial/egocentrism-mandrie-si-lipsa-increderii-sine#sthash.WCGckEk1.dpuf>
9. Бартол Курт, Психология криминального поведения, Санкт Петербург, 2004.
10. Васильев В.А., Юридическая психология, Москва, 2003
11. Байрамов И.М., Проблема этнического сепаратизма в социальной психологии, Баку, 2011.